

SÁMIJ ÁHPADUSGUOVDÁSJ
SAMERNAS UTBILDNINGSCENTRUM

Duodjeplána

Utbildningsplan för duodje

Förord

Sámiij áhpadusguovdásj är en samisk utbildningsinstitution med gamla anor och som har i uppdrag att ge alla samer möjlighet att växa i sin kultur. Stiftelsen är Sveriges enda samiska utbildningsinstans för vuxna och är därför en viktig aktör i det samiska samhället. Sámiij áhpadusguovdásj övergripande mål är att utveckla, bevara och föra vidare samiska traditioner och samisk kultur. Genom att erbjuda en mångfald av samiska utbildningar stärker vi och bevarar samisk identitet, samhörighet och samiska språk.

Verksamheten vilar på värdena stolthet, ärlighet och respekt. Vi värnar den samiska kulturen och levnadssätt, vi visar respekt för natur, miljö och människor och är ärliga mot varandra och mot oss själva. Vi är en naturlig kulturell mötesplats.

Duodjeåhpadus har funnits vid Sámiij áhpadusguovdásj i över 50 år. I november 2023 fick verksamhetschef tillika rektor i uppdrag av stiftelsens styrelse att ta fram ett förslag till duodjeplána (utbildningsplan) för såväl garraduodje (trä- och hornslöjd) som för dibmaduodje (skinn- och textilslöjd). Fokus för uppdraget var att skapa en utbildningsplan med utgångspunkt från ett samiskt perspektiv och med sikte på framtiden.

Två externa pedagoger och duodjára (slöjdare), Sanna-Marja Tuorda och Jon Tomas Utsi som båda har en mångårig undervisningserfarenhet och kompetens inom dibma- respektive garraduodje fick uppdraget att ta fram underlag till duodjeplána.

Uppdraget har haft en styrgrupp bestående av styrelsens ordförande, vice ordförande samt verksamhetschef tillika rektor. Skolans duodjelärare har ingått i referensgruppen och har bidragit med synpunkter under arbetets gång.

Mot slutet av arbetsprocessen bjöd verksamheten in studenter på skolan och allmänheten till ett öppet möte för att få in ytterligare synpunkter. Under mötet presenterades ett utkast av kommande duodjeplána.

Stort tack till Sanna-Marja Tuorda och Jon Tomas Utsi, och Sámiij áhpadusguovdásj lärare i duodje som alla bidragit till en utbildningsplan som bottnar i vår värdegrund och utifrån ett samiskt perspektiv.

Vi vill även rikta tack till skolans kommunikatör för formgivning och korrektur samt till er som deltog med synpunkter på det öppna mötet.

Jokkmokk i mars 2025

Mariana Wiik
Ordförande
Stiftelsen Sámiij áhpadusguovdásj

Matilda Burman
Verksamhetschef tillika rektor
Stiftelsen Sámiij áhpadusguovdásj

Inledning

Duodjeåhpadás (slöjduitbildning) är en praktisk grundutbildning i traditionell duodje och med fokus på grunderna i duodje. Utbildningen fokuserar på att bevara och utveckla kunskaper inom det samiska kulturarvet. Duodjeåhpadás består av vuodojahke (grundår) och ett joarkkajahke (fortsättningsår). Utbildningen har två inriktningar: dibmaduodje (skinn- och textilslöjd) och garraduodje (trä- och hornslojd).

Studietakten är heltid under ett år, 40 timmar per vecka, varav 22 timmar lärarledd undervisning och resterande tid är självstudier. Under vuodojahke respektive joarkkajahke ingår som obligatorisk del fem máhttudakbiejve (kunskapsdagar) som studenten kan ha tillsammans med en lájddistiddje/árbbetjehppe (kunskapsbärare). Det finns även möjlighet att använda högst fem ábnasbiejve (materialdagar) per år till eget insamlande av råvara och material.

Duodjeåhpadás innefattar såväl traditionella som moderna duodjevuoge (tekniker) och syftar till att studenten ska utveckla grundläggande färdigheter och kunskaper inom duodje. Utbildningen är dels generell och dels syftande till árbbediehto (traditionell kunskap) och árbbemáhtto (traditionella färdigheter) inom studentens egen bájkálasjárbbediehto (lokala tradition).

Att samla in och använda traditionellt samiskt duodjeábnnasa (slöjdmaterial) är en del av utbildningen. Med respekt för och med hänsyn till natur och miljö i överensstämmelse med samiskt synsätt och Sámiij áhpadusguovdásj värdegrund lär sig studenten metoder för ábnnit (materialinsamling och materialhantering).

Utbildningen ger studenten säkerhet att använda traditionella duodjevuoge, verktyg och maskiner anpassade till materialet. Studenten utvecklar förmåga att planera arbete från råmaterial till färdig duodje och utvärdera arbetets kvalitet utifrån samiska värderingar.

I utbildningen ingår duodjebágo (duodjeterminologi) och giella (språk) som verktyg att förstå och beskriva duodje och bájkálasjiellemvuohke (lokalt levnadssätt).

Duodjeåhpadás ger förståelse av värdet i att bevara och utveckla traditionell duodje, samt betydelsen duodje har för samisk identitet, kultur och iellemvuohke (levnadssätt).

Utbildningen stimulerar kreativt tänkande, personligt ansvarstagande, samarbetsförmåga, egen drivkraft och skaparglädje.

Diehtotjoaggem (dokumentation) ingår som ett led i arbetsprocesserna. I varje delmoment ingår muntliga och skriftliga arbetsuppgifter.

Vuodojahke dibmaduodje

Máhtto, diehto ja barggoase - Kunskaper, färdigheter och arbetsinnehåll

Duodjebágo och giella, samt fackspråk.

Árbbedábálasj hábme ja bájnno (traditionell form och färg).

Ábnnim, luonndodiehto ja luonndomáhtto (materialinsamling och naturkunskap) med respekt och hänsyn till natur och miljö i överensstämmelse med samiskt synsätt och Sámiij áhpadusguovdásj värdegrund.

Ábnasdiehto (materialkunskap) samt hantering och vård av slöjdmaterial.

Föremålsstudier, kultur och historia i relation till duodje och bájkálasjiellemvuohke (lokalt levnadssätt).

Hantering, underhåll och skötsel av maskiner och verktyg.

Säkerhet, arbetsmiljö och skyddsutrustning.

Planering och organisering av arbetsprocess: lärare och student.

Samisk historia och levnadssätt.

Duodjevuoge

- Giehtagoarrom (handsömnadstekniker).
- Masjijnagoarrom (maskinsömnadstekniker).
- Sjnissjkom ja láhtám (bandvävning och läggning).
- Hiervvim lájgijn, danijn ja ráhtáj (broderitekniker med garn, tenntråd och pärlor).
- Dilkkot sasnij, vielggis sasnij ja gábmasijt (garva/bereda skinn, vitt skinn och bällingar).
- Skánnadahiebadibme (mönsteranpassning).

Duodjeábnasa

- Sassne ja vielggis sassne (garvat skinn och vitt skinn).
- Gámas (bälling).
- Lájgge (garn).
- Gádo (textila material).
- Dadne ja ráhtá (tenntråd och pärlor).

Diehtotjoaggem

- Njálmalattjat ja tjálalattjat (muntligt och skriftligt).

Joarkkajahke dibmaduodje

Máhtto, diehto ja barggoase - Kunskaper, färdigheter och arbetsinnehåll

Duodjebágo och giella, samt fackspråk.

Árbbedábálasj hábme ja bájnno (traditionell form och färg).

Ábnnim, luonndodiehto ja luonndomáhtto (materialinsamling och naturkunskap) med respekt och hänsyn till natur och miljö i överensstämmelse med samiskt synsätt och Sámiij áhpadusguovdásj värdegrund.

Ábnasdiehto (materialkunskap) samt hantering och vård av slöjdmaterial.

Föremålsstudier, kultur och historia i relation till duodje och bájkalasjiellemvuohke (lokalt levnadssätt).

Hantering, underhåll och skötsel av maskiner och verktyg.

Planering och organisering av arbetsprocess. Formgivningsprocess och uttrycksmöjligheter.

Presentation och fördjupning inom tema.

- Duodje som källa till identitet, personligt uttryck och utveckling.
- Samarbete inom duodje.
- Kommunikation genom duodje.
- Presentation av duodje muntligt, skriftligt och digitalt.

Duodjevuoge

- Giehtagoarrom (handsömnadstekniker).
- Masjijnagoarrom (maskinsömnadstekniker).
- Sjnjissjkom (vävtekniker).
- Hiervvim lájgijn, danijn ja ráhtáj (broderitekniker med garn, tenntåd och pärlor).
- Náhkke dilkkom, lierttedilkkom (pälsberedning och garvning av nötläder).
- Skánnda (mönsterkonstruktion).

Duodjeábnnasa (duodjematerial)

- Sassne, liertte ja náhkke (skinn, läder och päls).
- Gábmasa ja gállo (bälling och härna).
- Lájgge (garn).
- Gádo (textila material).
- Dadne ja ráhtá (tenntåd och pärlor).

Diehtotjoaggem

- Njálmalattjat ja tjálalattjat (muntligt och skriftligt).

Vuodojahke garraduodje

Máhtto, diehto ja barggoase - Kunskaper, färdigheter och arbetsinnehåll

Duodjebágo och giella, samt fackspråk.

Árbbedábálasj hábme ja bájnno (traditionell form och färg).

Ábnnim, luonndodiehto ja luonndomáhtto (materialinsamling och naturkunskap) med respekt och hänsyn till natur och miljö i överensstämmelse med samiskt synsätt och Sámiij áhpadusguovdásj värdegrund.

Ábnasdiehto (materialkunskap) samt hantering och vård av slöjdmaterial.

Föremålsstudier, kultur och historia i relation till duodje och bájkálasjiellemvuohke (lokalt levnadssätt).

Hantering, underhåll och skötsel av maskiner och verktyg.

Säkerhet, arbetsmiljö och skyddsutrustning.

Planering och organisering av arbetsprocess: lärare och student.

Samisk historia och levnadssätt.

Duodjevuoge

- Duodjuhit muorajn ja tjárvijn (trä- och hornslöjdstekniker).
- Nijbbesmirjjim (smide av knivblad).
- Lierttedilkkom (garvning av knivläder).
- Girjadit (gravyrteknik).
- Sájádibme (sveptechnik, böjning och riktning av material).

Duodjeábnnasa

- Sassne ja lierte (renskinn och nötläder).
- Muorra (trä), báhkke (vril), vider (masur), biesse (näver), bárkko (bark).
- Tjoarve (horn).
- Stálle (stål).

Diehtotjoagem

- Njálmalattjat ja tjálalattjat (muntligt och skriftligt).

Járkajahke garraduodje

Máhtto, diehto ja barggoase - Kunskaper, färdigheter och arbetsinnehåll

Duodjebágo och giella, samt fackspråk.

Árbbedábálasj hábme ja bájnno (traditionell form och färg).

Ábnnim, luonndodiehto ja luonndomáhtto (materialinsamling och naturkunskap) med respekt och hänsyn till natur och miljö i överensstämmelse med samiskt synsätt och Sámiij áhpadusguovdásj värdegrund.

Ábnasdiehto (materialkunskap) samt hantering och vård av slöjdmaterial.

Föremålsstudier, kultur och historia i relation till duodje och bájkalasjiellemvuohke (lokalt levnadssätt).

Hantering, underhåll och skötsel av maskiner och verktyg.

Planering och organisering av arbetsprocess. Formgivningsprocess och uttrycksmöjligheter.

Presentation och fördjupning inom tema.

- Duodje som källa till identitet, personligt uttryck och utveckling.
- Samarbete inom duodje.
- Kommunikation genom duodje.
- Presentation av duodje muntligt, skriftligt och digitalt.

Duodjevuoge

- Duodjuhit muorajn ja tjárviijn (trä- och hornsöljdstekniker).
- Nijbbesmirjjim (smide av knivblad).
- Lierttedilkkom (garvning av knivläder).
- Girjadit (gravyrteknik).
- Sájádibme (sveptechnik, böjning och riktning av material).

Duodjeábnnasa

- Sassne ja lierte (renskinn och nötskinn).
- Muorra (trä), báhkke (vril), vider (masur), biesse (näver) och bárkko (bark).
- Tjoarvve (horn).
- Stálle (stål).

Diehtotjoagem

- Njálmalattjat ja tjálalattjat (muntligt och skriftligt).